

Romové byli chudí, ale o vánocích a o velikonocích chtěl každý ukázat, co si může dovolit. Celý rok se šetrilo z toho mála, co Romové vydělali. Krejčárek ke krejčárku. A o svátcích se kupovalo maso. Na velikonoce to byla šunka nebo uzené. Lidé je dávali do oken, aby každý viděl, co všechno mají. Pekly se buchty a ty se také dávaly do oken.

Na Popečnické středě pohřbívali Romové basu. V úterý byl ještě bál, tancilo se už od samého poledne až do druhého dne. A ve středu v poledne se pohřbívala basa. Naši muži se oblékli do slavnostního – černé šaty, bílé košile, a šlo se do krčmy. Basa ležela na stole jako mrtvola a muži nad ní nařikali, plakali, kvíleli. Sedláci jenom koukali a bavili se.

Když bylo divadlo v nejlepší, přišel hospodský a chrstl na naše muže kýbl vody. Zmáčení utíkali domů. Tím končily fašangy a začínal sedmítýdenní půst. Po tu dobu se nikde nehrálo a my měli těžké časy.

O svatodušních svátcích zdobili gádžové okna lipovými větévkami. Zatímco sedláci si dávali do okna dvě tři snítky, my si dělali kolem dveří úplné slavoobrány. Bylo to krásné, svěží, zelené. Naši muži chodili od stavení ke stavení a hráli sedláckům. Selky jim házely po krejčárku. Když obešli celou obec, vrátili se do osady a hráli nám. Zastavili se u každé chatrče a každému zahráli jeho písničku. Nám Romům hráli samozřejmě zadarmo. Babička říkala: „Honem, děvenko, utíkej, otevři okno, ať sem přijde ten svěží vzduch a ta krásná hudba!“ Všechna okna v osadě byla otevřená a všichni jsme se radovali.

O novoluní jsme měli krásný zvyk. Muži vycházeli ven a s obnaženými hlavami se klaněli novému měsíci. Nesli s sebou vědro vody a ve vědru drobné peníze. Věřili, že jak poroste měsíc, bude se rozmnožovat i jejich bohatství.

V některých osadách, jak jsem slyšela, dodržovali podobný zvyk na Nový rok a jinde zase na Štědrý den.

U nás potom klanění měsíci přestalo, ani nevím kdy a jak. Ale

dodnes nabádají staří, poctiví Romové své děti, aby před Měsícem, před Sluncem, před Větrem, před Hvězdami nekley a nemluvíly sprostě, protože to jsou živé bytosti a vyzatují velkou sílu. Kdyby k nim člověk neměl úctu, mohly by ho zničit. Však také když někdo ochrnu, říká se: Obešel ho prokletý vítr.

Naše babička si nejvíc vážila Ohně. Říkala: „Dítě, dítě, jak bychom my Romové přetrvali, kdybychom neměli oheň!“ A vřdycky než začala zadělávat těsto, hodila trochu mouky do ohně.

Poutě

Několikrát za rok jsme chodili na poutě. Do Vítězu, do Sabinova, do Chmiňan, do Solivaru, až ke Staré Lubovni, dokonce až za Košice. Poutě byla nádherná událost. Na poutích se scházely tisíce Romů z celého okolí. Sedláci slavili poutě dva tři dny, ale my přicházeli už týden předem – alespoň tam, kde jsme měli příbuzné. Nocovali jsme u nich.

První dva dny se příbuzní objímali, plakali si v náručí, zapíjeli setkání po tak dlouhé době – dva měsíce se neviděli! –, ale třetího dne už začaly pomluvy, pletky, škorpení, hádky. „Tvoje holka je drzá, jazyk má takovejhle!... Tvůj kluk ze sebe dělá frajera, ale co tvůj kluk má v hlavě, to můj kluk má v zadku!... Tvoje holka si myslí, že je krasavice, jenomže zelený listí uschne a opadá – uvidíš, co z ní budeš mít za dva roky!... Šarišský cikáni že uměj vařit halušky? Tůúúdle! To bych radši jedla žabí hovna než jejich halušky!... Ty cikáni že uměj hrát? Ty hrajou, jako když tuberák močí na horkej plech...“ Každou výměnu názorů doprovázela mimická gesta, která někdy přecházela až do tanečních a akrobatických figur – a zase bylo divadlo. Nejgeniálnější herečky byly Marča a beznosá Pipka ze Sabinova. Nesměly chybět na žádné pouti a lidé vřdycky čekali, až se objeví a sehraji jim soubor slovních obrazů a tanečních figur, jaké by nevymyslel ani ten nejlepší básník a nejdůmyslnější choreograf.

Když jsme se po týdnu rozcházeli domů, už jsme si zase plakali v náručí, líbali jsme se a ujišťovali jeden druhého, že jsme ti nejudanější příbuzní. A pokud Romové příbuzní nebyli a našli v sobě zálibení, dohodli se, že „můj kluk si vezme tvou dceru a budeme rodi-